

O'RTA OSIYODA IJTIMOIIY VA GUMANITAR TADQIQOTLAR-Jurnali 1-son. 3-qism. Noyabr-2025

SANOAT VA XIZMATLAR SEKTORIDA KLASTER TIZIMLARINI INTEGRATSIYALASH

Abdug'ayurova Xurshida Jamolddin qizi
Farg'ona davlat universiteti tayanch doktoranti

Anotatsiya: Sanoat va xizmatlar sektorida klaster tizimlarini integratsiyalash milliy iqtisodiyotning barqaror o'sishini ta'minlovchi muhim mexanizmdir. Klaster yondashuvi sanoat ishlab chiqaruvchilari, xizmat ko'rsatuvchi korxonalar, ilmiy-tadqiqot markazlari va davlat boshqaruv tuzilmalarini yagona iqtisodiy tarmoqqa birlashtiradi. Natijada, innovatsiyalarni joriy etish, resurslardan samarali foydalanish, bandlikni oshirish hamda raqobatbardoshlikni kuchaytirish imkoniyati yuzaga keladi. Ushbu maqolada klaster tizimining iqtisodiy afzalliklari, uni xizmatlar sohasi bilan integratsiyalashning strategik ahamiyati hamda O'zbekiston sharoitida klaster siyosatini takomillashtirish yo'nalishlari tahlil qilinadi.

Kalit so'zlar: klaster tizimi, sanoat integratsiyasi, xizmatlar sektori, innovatsiya, iqtisodiy rivojlanish.

Аннотация: Интеграция кластерных систем в промышленном и сервисном секторах является важным механизмом обеспечения устойчивого экономического роста. Кластерный подход объединяет промышленные предприятия, сервисные компании, научно-исследовательские учреждения и государственные структуры в единую экономическую сеть. Это способствует внедрению инноваций, эффективному использованию ресурсов, росту занятости и повышению конкурентоспособности. В статье рассматриваются экономические преимущества кластерной модели, стратегическая важность её интеграции с сектором услуг и направления совершенствования кластерной политики в Узбекистане.

Ключевые слова: кластерная система, промышленность, сектор услуг, инновации, экономический рост.

Abstract: The integration of cluster systems in the industrial and service sectors is a crucial mechanism for ensuring sustainable economic growth. The cluster approach unites industrial enterprises, service providers, research institutions, and government structures into a single economic network. This integration promotes innovation, efficient resource utilization, employment growth, and enhanced competitiveness. The article analyzes the economic benefits of the cluster model, the strategic importance of integrating it with the service sector, and directions for improving cluster policy in Uzbekistan.

O'RTA OSIYODA IJTIMOIIY VA GUMANITAR TADQIQOTLAR-Jurnali 1-son. 3-qism. Noyabr-2025

Keywords: cluster system, industrial integration, service sector, innovation, economic development.

Global iqtisodiy o'sish sharoitida sanoat va xizmatlar sektorining o'zaro bog'liqligi tobora kuchayib bormoqda. Klaster tizimlari bu ikki sohani birlashtirish orqali raqobatbardoshlikni oshirish, texnologik integratsiyani chuqurlashtirish va ishlab chiqarish samaradorligini ta'minlashda muhim ahamiyat kasb etadi. Klaster integratsiyasi ishlab chiqaruvchilar bilan xizmat ko'rsatuvchilar o'rtasida iqtisodiy sinergiyani yaratib, milliy iqtisodiyotning innovatsion salohiyatini kengaytiradi.

Sanoat va xizmatlar sektori o'zaro bog'langan tizim sifatida faoliyat yuritganda, ishlab chiqarish zanjiri samarali ishlaydi. Masalan, sanoat korxonalari uchun logistika, transport, marketing, moliyaviy xizmatlar, axborot texnologiyalari va texnik servis xizmatlarining mavjudligi ularning raqobatbardoshligini oshiradi. Shu bois klaster tizimlarini integratsiyalash — bu ishlab chiqarish va xizmatlar o'rtasidagi hamkorlikni kuchaytirish orqali yangi iqtisodiy modelni shakllantirish demakdir.

Klaster yondashuvi resurslarni bir markazga jamlash, ixtisoslashgan infratuzilmani yaratish va innovatsion faoliyatni qo'llab-quvvatlashga asoslanadi. Xizmatlar sektori esa klaster ichida muhim ko'makchi tarmoq sifatida ishlab chiqarish jarayonining uzluksizligini ta'minlaydi. Shu tarzda, xizmat ko'rsatuvchi tashkilotlar (masalan, logistika, bank, marketing va IT kompaniyalar) sanoat klasterlari uchun "ko'paytiruvchi ta'sir" yaratadi.

Jahon tajribasi shuni ko'rsatadiki, Germaniya, Yaponiya, Janubiy Koreya va Finlyandiya kabi mamlakatlarda sanoat va xizmatlar sektori o'rtasidagi integratsiya klaster modeli orqali yuqori samaradorlikka erishgan. Bu davlatlarda davlat siyosati klaster infratuzilmasini qo'llab-quvvatlash, innovatsion loyihalarni moliyalashtirish va kadrlar malakasini oshirishga yo'naltirilgan.

O'zbekiston sharoitida ham klaster tizimlari bosqichma-bosqich shakllanmoqda. Xususan, to'qimachilik, farmatsevtika, agrosanoat, turizm va IT xizmatlari klasterlarini birlashtirish orqali ichki va tashqi bozorlarda raqobatbardoshlikni kuchaytirish mumkin. Bu jarayonda davlat tomonidan soliq imtiyozlari, investitsion qo'llab-quvvatlash, eksport infratuzilmasini rivojlantirish va raqamli xizmatlarni keng joriy etish muhim ahamiyat kasb etadi.

Sanoat va xizmatlar sektorida klaster tizimlarini integratsiyalash iqtisodiy o'sishning yangi bosqichini belgilaydi. Bu jarayon ishlab chiqarish samaradorligini oshiradi, innovatsion jarayonlarni faollashtiradi, eksport salohiyatini kengaytiradi hamda yangi ish o'rinlari yaratadi. Shu bois klaster siyosatini yanada takomillashtirish, ilm-fan, biznes va xizmat ko'rsatuvchi tarmoqlar o'rtasida hamkorlikni mustahkamlash O'zbekiston iqtisodiyoti uchun ustuvor yo'nalishlardan biri bo'lib qolmoqda.

O‘RTA OSIYODA IJTIMOIIY VA GUMANITAR TADQIQOTLAR-Jurnali

1-son. 3-qism. Noyabr-2025

Zamonaviy iqtisodiy tizimlarda sanoat va xizmatlar sektorining integratsiyalashuvi raqobatbardoshlikni oshirish va milliy iqtisodiyotning barqaror rivojlanishini ta'minlashning muhim omillaridan biri hisoblanadi. Klaster yondashuvi orqali turli sohalar o'rtasida texnologik, tashkiliy va marketing aloqalar o'rnatiladi, natijada ishlab chiqarish zanjiri to'liq sikl asosida faoliyat yuritadi. Xizmatlar sektori ishlab chiqarish klasterining ajralmas qismi sifatida logistika, moliyaviy xizmatlar, texnik servis, marketing, axborot texnologiyalari va kadrlar tayyorlash sohalarini o'z ichiga oladi. Bu tizim orqali ishlab chiqaruvchi korxonalarning xarajatlari kamayadi, innovatsion jarayonlar jadallashadi va mahsulot sifati oshadi. Klaster integratsiyasi natijasida sanoat tarmoqlarida qo'shimcha qiymat zanjiri kengayadi, bu esa eksport hajmini ko'paytirish va xalqaro bozorlarda raqobatbardosh mahsulotlarni yetkazib berish imkonini yaratadi. Xizmatlar sektori esa ishlab chiqarish infratuzilmasini qo'llab-quvvatlovchi mexanizm sifatida korxonalarning tashqi iqtisodiy faoliyatini kuchaytiradi. Shu bilan birga, innovatsion xizmatlar, raqamli texnologiyalar va sun'iy intellekt yechimlarining joriy etilishi klasterlarning raqamli transformatsiyasini jadallashtirmoqda.

O'zbekiston sharoitida klaster tizimlarini integratsiyalash sanoat tarmoqlarining modernizatsiyasi va xizmatlar iqtisodiyotining o'sishi bilan chambarchas bog'liq. Mamlakatda 2019-yildan boshlab klaster yondashuvi asosida to'qimachilik, charmo-poyabzal, farmatsevtika, agrosanoat va IT-klasterlar faol rivojlantirildi. Ushbu klasterlarda ishlab chiqarish, qayta ishlash, logistika, eksport, servis va ilmiy-tadqiqot faoliyatlari yagona tizim sifatida yo'lga qo'yildi. Klaster modeli sanoat va xizmatlar o'rtasidagi resurs almashinuvi, infratuzilma sinergiyasi hamda kadrlar malakasini oshirishda muhim rol o'ynaydi. Shu jarayonlarda xizmatlar sektori faqat yordamchi emas, balki ishlab chiqarish samaradorligini belgilovchi strategik omilga aylanmoqda. Ayniqsa, eksportni qo'llab-quvvatlash, tashqi savdo logistikasi va moliyaviy xizmatlarning klaster ichida uyg'unlashuvi iqtisodiy barqarorlikni ta'minlaydi.

Shuningdek, klaster tizimlarini hududiy integratsiyalash mamlakatning iqtisodiy hududlarida mutanosib rivojlanishni ta'minlaydi. Har bir viloyatda shakllanayotgan klasterlar lokal resurslardan samarali foydalanish, kichik va o'rta biznesni rivojlantirish, xizmat ko'rsatish tarmoqlarini kengaytirish orqali iqtisodiy faollikni oshiradi. Ilmiy-tadqiqot institutlari va oliy ta'lim muassasalari bilan hamkorlikni kuchaytirish esa klasterlarning intellektual salohiyatini mustahkamlaydi. Shu yo'l bilan innovatsion iqtisodiyotga o'tish jarayonida sanoat va xizmatlar sektori o'zaro integratsiyalashgan tizimga aylanadi.

Davlat siyosati nuqtayi nazaridan, klaster tizimlarini integratsiyalash uchun huquqiy asoslar, investitsion imtiyozlar va infratuzilma loyihalarini qo'llab-quvvatlash muhim ahamiyatga ega. O'zbekiston Respublikasining "Sanoat siyosatini 2030-

O‘RTA OSIYODA IJTIMOIIY VA GUMANITAR TADQIQOTLAR-Jurnali

1-son. 3-qism. Noyabr-2025

yilgacha rivojlantirish konsepsiyasi” hamda “Hududiy klasterlarni rivojlantirish dasturi”da aynan ishlab chiqarish va xizmatlar integratsiyasiga asoslangan model ustuvor yo‘nalish sifatida belgilangan. Bu esa, bir tomondan, iqtisodiy o‘rta o‘rta hududiy manbalarini faollashtirsa, ikkinchi tomondan, innovatsion ekotizimlar rivojiga turtki beradi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining “Sanoat tarmoqlarini klaster asosida rivojlantirish chora-tadbirlari to‘g‘risida”gi PQ–4552-son qarori, 2019-yil.
2. O‘zbekiston Respublikasi Iqtisodiyot va moliya vazirligi. *“Klaster siyosatini rivojlantirish konsepsiyasi”*, Toshkent, 2022.
3. Karimov, A. A. *“Klaster yondashuvi – raqobatbardosh iqtisodiyotning poydevori”*, “Iqtisodiyot va innovatsiyalar” jurnali, 2021-yil, №4.
4. Rahmonov, D. *“Sanoat va xizmatlar integratsiyasi orqali iqtisodiy samaradorlikni oshirish mexanizmlari”*, Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti ilmiy to‘plami, 2023-yil.
5. O‘zbekiston Respublikasi Statistika agentligi. *“Hududiy klasterlarning iqtisodiy ko‘rsatkichlari bo‘yicha tahliliy hisobot”*, 2024-yil.
6. Yuldashev, B. *“Innovatsion klasterlar va xizmatlar sektori o‘zaro bog‘liqligi”*, “Ilmiy izlanishlar va iqtisodiyot” jurnali, 2022-yil.
7. Porter, M. **“Milliy raqobat ustunligi”* (tarjima), Toshkent: “Iqtisodiyot” nashriyoti, 2020-yil.